

Agenda Coalitieonderhandeling

Subtitel	Leefbaarheid in de dorpen en onderwijs
Datum	13-05-2026
Tijd	17:30 - 18:30
Locatie	De Buorskip, Beetsterzwaag
Voorzitter	Maria le Roy

1 Presentatie

Bijlagen:

Leefbersens yn de doarpen

2 Overdracht

2.1 Sociale basis, ondersteuning en leefbare dorpen

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) heeft als doel om inwoners zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen wonen en mee te kunnen laten doen in de samenleving. In de praktijk ligt de nadruk vaak op individuele voorzieningen, zoals huishoudelijke hulp, begeleiding of hulpmiddelen. Tegelijkertijd vragen de maatschappelijke ontwikkelingen om een bredere benadering waarin de sociale basis – de netwerken van inwoners, vrijwilligers, verenigingen en lokale voorzieningen – een grotere rol speelt.

Rol van de mienskip en de gemeente

Door de dubbele vergrijzing groeit de vraag naar ondersteuning, terwijl het aantal mantelzorgers, vrijwilligers en zorgprofessionals afneemt. Dit maakt het versterken van de sociale infrastructuur in de dorpen steeds belangrijker. Wanneer gemeenschappen sterk zijn en inwoners elkaar weten te vinden, kunnen vragen eerder worden opgepakt en kan zwaardere zorg worden voorkomen. Het dorpen team speelt hierin een belangrijke rol als verbindende schakel tussen inwoners, maatschappelijke organisaties en gemeentelijke ondersteuning.

Keuze: Waar ligt wat u betreft de balans tussen wat de mienskip kan dragen en wat we als gemeente moeten blijven borgen?

In het Dorpenbeleid - Doarpen oan set 2025 en Nota Sociale Basis - Hert foar Opsterlân 2025 is geschetst hoe we met de dorpen samenwerken en wat we doen om de sociale basis te versterken.

Maatschappelijk vastgoed

Het beleid voor dorpshuizen loopt in 2026 af. Dit beleid heeft als doel dat er in elk dorp een toekomstbestendig(e) dorpshuis(functie) aanwezig is voor het vergroten van de sociale cohesie en dat dit bijdraagt aan de leefbaarheid in de dorpen. Een deel van de dorpshuizen is al verduurzaamd onder dit beleid. Voor de overige dorpshuizen staat nog een subsidieregeling voor de verduurzaming open.

In een aantal gevallen combineren we maatschappelijke voorzieningen (zoals scholen, kinderopvang, dorpshuis, sport) tot een multifunctionele accommodaties (MFA's). Het uitgangspunt is hierbij is het bundelen van voorzieningen op één centrale plek en het dorp hiervan profiteert. In deze gevallen vragen we ook een financiële bijdrage vanuit het dorp, bijvoorbeeld van plaatselijk belang of van de verenigingen.

Keuze: In hoeverre bent u bereid extra te investeren in maatschappelijk

vastgoed als hierin meerdere functies worden gecombineerd (welzijns-, sport-, zorg-, culturele voorzieningen) zowel in de uitvoering als beheerfase?

Balans tussen sociale basis en veiligheid

Hoewel de beweging naar meer zorg in de thuissituatie veel voordelen biedt, brengt zij ook nieuwe uitdagingen met zich mee. Tegelijkertijd vraagt de ambulantisering van zorg om extra aandacht voor situaties waarin problemen zich opstapelen, bijvoorbeeld bij onbegrepen gedrag of complexe problematiek. Dit vraagt om goede samenwerking tussen zorg, welzijn en openbare orde, zodat zowel betrokken inwoners als hun omgeving veilig en stabiel blijven.

Keuze: Waar ligt wat u betreft het zwaartepunt van onze inzet: bij preventie en vroegsignalering rond inwoners met onbegrepen gedrag of bij het versterken van de inzet wanneer situaties escaleren?

Omgaan met verwachtingen rond voorzieningen

We merken de maatschappelijke ontwikkeling dat inwoners ondersteuning steeds vaker ervaren als een recht op voorzieningen. De Wmo gaat juist uit van een maatwerkbenadering: eerst wordt gekeken wat inwoners zelf of met hun netwerk kunnen organiseren voordat gemeentelijke ondersteuning wordt ingezet. Dit vraagt om duidelijke keuzes over verwachtingen, communicatie en de rol van de gemeente.

Keuze: Hoe wilt u omgaan met de groeiende verwachting bij inwoners dat ondersteuning een recht is: zetten we sterker in op het verduidelijken van eigen verantwoordelijkheid en netwerkoplossingen of verruimen we de toegang tot voorzieningen om maatschappelijke druk en discussies te beperken?

Bijlagen:

Nota Sociale Basis - Hert foar Opsterlân 2025

Dorpenbeleid - Doarpen oan set 2025

Visie op Complementaire Ondersteuning Opsterland 2023

Kadernota Dorpshuizenbeleid - Samen voor toekomstbestendige dorpsvoorzieningen in Opsterland 2021-2026

2.2

Sport, cultuur en recreatie

Sport, cultuur en recreatie raken direct aan het dagelijks welzijn van inwoners. Het gaat over waar en hoe mensen elkaar ontmoeten, bewegen, ontspannen en zich cultureel ontwikkelen. In de huidige opzet bestaat dit programma vooral uit losse werkvelden. Juist daarin ligt een kans: door fysieke en sociale leefomgeving sterker met elkaar te verbinden kunnen we beter aansluiten bij de mienskip. De losse werkvelden hebben de potentie om als Haarlemmerolie te fungeren.

Daarbij kunnen we drie samenhangende onderdelen onderscheiden:

- De fysieke omgeving: de plekken zelf. Denk aan parken, pleinen, sportvelden, wandel- en fietsroutes, speelplekken en natuur. Dit zijn de ruimtes waar ontmoeting, beweging en recreatie mogelijk worden gemaakt.
 - Het gebruik en de activiteiten: wat er gebeurt op die plekken. Sportactiviteiten, culturele evenementen, verenigingen en initiatieven van inwoners zorgen ervoor dat de ruimte ook echt wordt benut en gaat leven.
 - De organisatie en randvoorwaarden: wat nodig is er om dit goed te laten functioneren. Denk aan onderhoud en beheer, duidelijke afspraken, subsidies, samenwerking met verenigingen en voldoende financiële middelen.
- Een aantal belangrijke kaderstellende documenten in dit programma is in de bestuursperiode 2026-2030 aan herijking toe. In deze bestuursperiode kan daarmee een duidelijk fundament voor dit programma worden neergezet.

2.2.1

Cultuur

Het culturele aanbod in Opsterland bestaat uit verenigingen, amateurkunst, evenementen, musea, bibliotheekactiviteiten en lokale media. De gemeente ondersteunt dit via cultuureducatie op basisscholen, de inzet van een cultuurcoach, subsidieregelingen, het Volwassenenfonds Sport & Cultuur en het faciliteren van de lokale omroep SmelneFM. De bibliotheek vervult daarnaast een brede maatschappelijke rol, onder andere via leesbevordering, educatie en het Informatiepunt Digitale Overheid.

Het huidige cultuurbeleid is verspreid over verschillende beleidsvelden, zoals musea, cultuureducatie, cultureel erfgoed en bibliotheekbeleid. Hierdoor ontbreekt een integrale beleidslijn. Het huidige beleid loopt af in 2026. Het opstellen van nieuw cultuurbeleid biedt de mogelijkheid om ambities te herijken en meer samenhang aan te brengen.

Cultuur draagt bij aan sociale samenhang, talentontwikkeling en de leefbaarheid van de gemeente. Publieke ondersteuning bijvoorbeeld via subsidies blijft nodig om een toegankelijk en gevarieerd aanbod te behouden. Tegelijkertijd mag van culturele organisaties nadrukkelijk worden verwacht dat zij hun eigen inkomsten vergroten en actief inzetten op cofinanciering. De publieke middelen zijn aanvullend en stimulerend, niet bedoeld als volledige dekking van structurele exploitatielasten.

Dit vraagt om professioneel ondernemerschap, het aanboren van fondsen en sponsoring en het aangaan van samenwerkingen binnen en buiten de culturele sector. Als de ambitie is om de mate van zelfredzaamheid van de culturele sector substantieel te verhogen, moet echter worden vastgesteld dat de huidige structurele financiering daarvoor niet zonder meer toereikend is. Extra eisen aan cofinanciering, professionalisering en samenwerking vragen investeringsruimte, ontwikkeltijd en mogelijk tijdelijke ondersteuning. Grip houden op energiekosten door verduurzaming van accommodaties draagt hier ook aan bij. Zonder deze randvoorwaarden bestaat het risico dat de druk op exploitatie toeneemt en het aanbod onder druk komt te staan.

Het culturele beleid loopt af in 2026. Het vaststellen van nieuw beleid op het gebied van cultuur geeft de mogelijkheid om de ambitie en prioriteiten te herijken.

Keuze: Welke kaders en ambitie geeft u mee voor het culturele beleid?

Friese taal

De gemeenteraad heeft recent het Fries taalbeleid vastgesteld. De Friese taal is een belangrijk onderdeel van de identiteit en het cultureel erfgoed van de gemeente. Het beleid richt zich op het behouden, versterken en zichtbaar maken van het Fries in het dagelijks leven. Daarbij wordt ingezet op vijf domeinen: onderwijs, bestuur, cultuur & media, zorg & welzijn en bedrijfsleven & toerisme. De komende bestuursperiode staat in het teken van de uitvoering van het beleid. Samen met partners zoals onderwijsinstellingen, culturele organisaties en maatschappelijke partijen wordt gewerkt aan concrete acties. Daarbij worden op verzoek van de raad twee domeinoverstijgende projecten ontwikkeld die het gebruik en de zichtbaarheid van het Fries in meerdere domeinen tegelijk versterken. De aanpak en prioriteiten worden uitgewerkt in een uitvoeringsplan, dat aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

Keuze: Welk (financiële) kader geeft u mee voor de twee domeinoverstijgende projecten in het kader van het Fries taalbeleid?

Archeologie

De Omgevingswet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. We moeten hierdoor als gemeente adequate bescherming bieden aan ons archeologisch en cultureel erfgoed. De eerste stap in de bescherming van deze elementen is de inventarisatie van deze elementen.

De beleidsnotitie Archeologie is in 2025 vastgesteld. Bij dit beleid zijn ook beleidsadvieskaarten en bronnenkaarten gemaakt, die onderdeel zijn geworden van het toetsingskader voor ruimtelijke initiatieven.

Voor het gebouwd erfgoed is in 2023 de beleidsnotitie Gebouwd erfgoed vastgesteld. In deze notitie worden de eerste stappen gezet om te komen tot een volwaardig gemeentelijk monumentenbeleid en aanzetten worden gegeven over de omgang met het gebouwde erfgoed binnen de gemeente Opsterland. Op basis van dit beleid zijn er in de afgelopen jaren de eerste gemeentelijk monumenten aangewezen. We wijzen aan met toestemming van de eigenaar. Het gevolg hiervan is dat sommige monumentwaardige objecten niet de bescherming krijgen van een monumentenstatus. De bescherming van dit erfgoed bestaat niet alleen uit beleid, maar ook uit subsidiëring, toezicht en handhaving.

Bijlagen:

Cultuur Promotie wordt Cultuur Evenementen

Cultuur Educatie in Opsterland 2023-2026

Bibliotheekbeleid 2023-2026

Frysk Taalbelied - Mei-inoar Frysk 2026 (FRL)

Fries Taalbeleid - Mei-inoar Frysk 2026 (NL)

Beleidsnotitie Archeologie 2025-2031

Beleidsnotitie Gebouwd erfgoed - Fokus op it ferline 2023

Beleidsnotitie Gemeentelijke begraafplaatsen Opsterland 2024-2030

2.2.2

Sport

Van de inwoners van Opsterland tussen de 18 en 65 jaar sport 56% minimaal één keer in de week. 43.8% van de inwoners voldoet aan de beweegnorm van minimaal 150 minuten per week. Sport en bewegen is niet alleen van belang voor het lichamelijk en geestelijk welzijn. Sport is ook een belangrijk onderdeel van het sociale leven in de dorpen van Opsterland. Met ons sport- en dorpenbeleid zetten we ons in op het ondersteunen van de (sport)verenigingen. Hiermee stimuleren we onze inwoners om in beweging te komen en te blijven én faciliteren we ontmoeting. Ook de inrichting van de openbare ruimte kan uitnodigend zijn voor een vitale levensstijl. Sport, bewegen, spelen en ontmoeting zijn onmisbaar voor een gezonde en sterke gemeenschap – helemaal als dit in een groene, schone leefomgeving gebeurt. Daarom zetten wij ons ervoor in dat iedere inwoner kan deelnemen aan sport en zo anderen kan ontmoeten. Het afsprakenkader Sport loopt in 2026 af.

Keuze: Welke kaders en ambitie geeft u mee voor het nieuwe sportbeleid?

Bijlagen:

Afsprakenkader sport gemeente Opsterland 2022-2026

2.3

Inwonersparticipatie

Inwonersparticipatie

Met de nota inwonersparticipatie en de participatieverordening hebben we een basis gelegd voor de wijze waarop inwoners worden betrokken bij beleid en plannen. In de komende periode werken we dit verder uit. De bedoeling is dat de organisatie hiermee beschikt over de benodigde kennis, vaardigheden en instrumenten om participatie structureel toe te passen. De implementatie zal een iteratief proces zijn. Dit sluit aan bij het gedachtegoed van de nota inwonersparticipatie met als ondertitel ‘troch it dwaan wurdt men better’. Tot en met 2027 is een projectleider aangesteld die de werkwijze in de organisatie gaat implementeren. In de begroting zijn geen structurele lasten voor de borging van inwonersparticipatie opgenomen.

Keuze: In welke mate blijft u na 2027 investeren in het borgen en actief aanjagen

van inwonersparticipatie of ziet u inwonerparticipatie als primair onderdeel van de reguliere werkwijze zonder aanvullende inzet? Deze keuze is bepalend voor het ambitieniveau en de verdere doorontwikkeling van participatie binnen de gemeente.

Bijlagen:

Nota inwonersparticipatie Opsterland - Troch it dwaan wurdt men better 2025

2.4

Onderwijs

De gemeente heeft wat betreft het onderwijs duidelijke wettelijke taken. Een van de taken is het zorgen voor voldoende en goede schoolgebouwen voor het basis-, voortgezet en speciaal onderwijs. Scholen bepalen echter zelf wat zij onderwijzen en hoe zij dat doen. De gemeente kan hierbij alleen meedenken en ondersteunen, maar heeft geen invloed op de manier waarop les wordt gegeven.

2.4.1

Onderwijs

In Opsterland werken gemeente, kinderopvang, onderwijs, bibliotheek, jeugdgezondheidszorg en welzijn samen binnen de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) 2025–2030. De LEA richt zich op jeugdigen van 0 tot 18 jaar en heeft als centrale doelstelling dat alle jeugdigen zich optimaal kunnen ontwikkelen in een kansrijke omgeving.

De gezamenlijke koers is helder: bouwen aan een doorgaande lijn van -9 maanden tot 18 jaar, met gelijke kansen als kompas. De focus ligt op een aantal speerpunten waaronder, het voorkomen van (taal)achterstanden, het versterken van brede talentontwikkeling, het bevorderen van positieve gezondheid en het tijdig organiseren van passende ondersteuning binnen kinderopvang en onderwijs. Normaliseren, duurzaam samenwerken en het OKO gedachtengoed zijn daarbij leidende principes: zo licht als kan, zo zwaar als nodig.

Wat betreft onderwijs kent de gemeente zowel een wettelijke verantwoordelijkheid (onderwijshuisvesting, leerplicht, leerlingenvervoer, toezicht kinderopvang) als een gezamenlijke ontwikkelopgave via de LEA.

De komende bestuursperiode vraagt om bestuurlijke borging, duidelijke prioritering en structurele financiering van de gekozen speerpunten. Daarnaast vraagt de toenemende complexiteit van ondersteuningsvragen om blijvende versterking van de samenwerking tussen kinderopvang, onderwijs en gemeente.

Bijlagen:

VVE Beleidskader SpelenderWijs 2020

Lokaal Educatieve Agenda - Visiedocument 2025-2030

2.4.2

Onderwijshuisvesting

De gemeente is verantwoordelijk voor de aanwezigheid van voldoende en adequate onderwijshuisvesting. In het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs hebben we tot 2035 beschreven wat onze visie is op het gebied van onderwijshuisvesting en welke acties er nodig zijn om de onderwijshuisvesting hieraan te laten voldoen. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat we streven naar integrale kindcentra waarbij het doel is om één pedagogische en educatieve omgeving te realiseren voor 0 tot 13-jarigen. Tegelijkertijd zien we dat de rijksmiddelen die we krijgen voor de onderwijshuisvesting onvoldoende zijn en dat we als gemeente noodgedwongen eigen middelen moeten bijleggen om de stijgende bouwkosten te dekken.

Op dit moment werken we aan de nieuwbouw, vernieuwbouw en uitbreidingen van meerdere schoolgebouwen. Het betreft de vernieuwbouw van Singelland BHS in Gorredijk en School Lyndensteyn in Beetsterzwaag, de uitbreidingen van

School Loevestein in Gorredijk en CBS De Opdracht in Ureterp en de locatiekeuzes en/of vervangende nieuwbouw voor MFA De Finne in Beetsterzwaag, It Aventoer in Langezwaag en Skoalle De Dúnwizer in Bakkeveen. Verder maken ook de nieuwbouwprojecten voor De Sinnewizer in Wijnjewoude en De Bining in Nij Beets onderdeel uit van het IHP tot 2035.

Bijlagen:

Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2022-2035

3

V-lijst

Bijlagen:

V-lijst Al-overzicht Leefbaarheid in de dorpen en onderwijs

V06 Brief UNICEF Nederland - Toolkit jeugddebate

V01 Manifest Jantje Beton voor buitenspelen

V48 Brief Stichting Tienskip - Jongeren en lokale democratie - A

V50 Brief Smartphonevrij Opgroeien - A

V03 Bijlage 1 Mbo inspiratieagenda gemeenten - A

V03 Brief Mbo Raad - Inspiratieagenda voor het mbo - A

V06 Brief Kinderhulp over kansengelijkheid - A

V08 Bijlage 1 Infographic Unicef jongerenpeiling jeugdparticipatie - A

V08 Brief Unicef - Jongerenpeiling lokale jeugdparticipatie - A

V33 Brief NOC-NSF - Belang sport en bewegen - A

V35 Platform Fryske Monuminte-organisaasjes - Erfgoedmanifest - A

V39 Brief Keunstwurk - De kracht van cultuur - A

V45 Bijlage 1 Informatie over sportvissen - A

V45 Brief Sportvisunie - Sportvissen, zoveel meer dan vangen - A

V47 Brief Unicef - Kinderrechten - A

NIEUW Brief We Are Public over Investeren in cultuur